

Deel 19

We stappen nu eerst over naar Hermanus Bongaards (1893) Hij was vernoemd naar de jongste broer van zijn vader en had nog een blauwe maandag in de timmerzaak van zijn vader gewerkt, maar nadat hij het vak geleerd had, vertrok hij naar een machinale timmerfabriek in Vlaardingen. Misschien voelde hij zich niet zo thuis in de timmerzaak nadat zijn vader en oom waren overleden en wisselde hij niet lang daarna van baan. Kort na 1921 overkwam hem een ernstig bedrijfsongeval in de timmerfabriek. Hij zaagde van een hand bijna alle vingers af: naast zijn duim bleven er nog slechts korte stompjes over. Voor een ambachtelijke timmerman betekende dat einde loopbaan. Hermanus vertrok bij de timmerfabriek en moest zich op andere bronnen van inkomsten gaan richten die wel bij zijn handicap pasten. Ook voor hem kwam er een oplossing.

Cornelis en Jacoba van den Dool wilden in 1923 de deur van hun café ook sluiten en vonden in Hermanus Bongaards een geschikte huurder voor hun pand. Hermanus begon een winkel in rookwaren en trouwde op 5 juni van dat jaar al met Margaretha van Staalduinen (1897) uit Naaldwijk. Zij gingen wonen in het kleine huisje dat direct achter de winkel lag. In het programmaboekje van de feestelijkheden die de Oranjevereniging in 1923 organiseerde ter gelegenheid van het 25-jarig regeringsjubileum van Koningin Wilhelmina, komen we de eerste advertentie van Hermanus Bongaards tegen. Hij beveelt zich bij de Lierenaars aan met tabak, sigaren en sigaretten. De winkel kreeg de naam 'Sigarenmagazijn het Centrum'. De opbrengsten van de sigarenzaak zullen niet voldoende zijn geweest om zijn gezin van te onderhouden. Hermanus nam er nog een andere baan bij en werd schrijver op groenteveiling Westerlee. Een functie die hij perfect met zijn sigarenzaak kon combineren en die hij tot aan z'n pensioen heeft volgehouden. In de morgenuren altijd op de veiling aanwezig en na de middag in de winkel. Zijn handicap zat hem zo in ieder geval niet in de weg.

Zelf heb ik nog bijzondere herinneringen aan Hermanus Bongaards. Mijn vader rookte Lexington en ik mocht heel jong al een pakje sigaretten bij buurman Bongaards gaan halen. Wij woonden er slechts twee huizen vandaan. Je kreeg gepast geld mee en hoefde in de winkel nooit te vragen wat je kwam halen. Dat wist Hermanus precies en hij haalde gelijk het juiste merk uit de kast. Een andere reden waarom je graag sigaretten wilde halen was omdat kinderen altijd een paar schuimpjes kregen. Onder de toonbank was een grote lade die vol lag met gekleurde schuimpjes en na afgerekend te hebben, haalde Hermanus zijn hand door de lade en gaf de schuimpjes over de toonbank aan. Maar dat deed hij altijd met een bijzondere hand zonder vingers. Als klein kind vond je dat eng en snapte je daar niets van, maar het ergste was eigenlijk dat er altijd maar een paar schuimpjes in die hand bleven hangen. Het meeste viel eraf en er bleven er hooguit twee of drie over. Die hand zonder vingers zie ik nog voor me.

Hermanus was samen met zijn vrouw later ook kruidenierswaren gaan verkopen. De winkel ging eigenlijk nooit dicht. Ook op zaterdagavond kwamen mensen gewoon even achterom voor nog wat vergeten boodschappen. Hermanus Bongaards overleed in 1970.

Broer Pieter Bongaards (1894) werd hoefsmid en trouwde in 1922 met Anna van Weije uit 's-Gravenzande. Van hem weten we niet zo veel. Pieter was vernoemd naar zijn oom Pieter Kool, de broer van zijn moeder.

Het gezin van Andries Bongaards en Neeltje Kool werd in 1895 verblijd met een dochter, Magdalena Neeltje en vernoemd naar haar oma en moeder. Zij werd echter niet ouder dan zes maanden.

In 1896 werd er weer een jongen geboren die Willem genoemd werd. Van hem weten we ook niet zo veel, behalve dat hij tuinarbeider was en in 1929 trouwde met Elisabeth ter Meer die uit Duitsland afkomstig was.

Tot grote vreugde van moeder Neeltje Kool kwam er in 1898 opnieuw een dochter bij in het gezin. Het meisje kreeg dezelfde namen als het eerder overleden zusje: Magdalena Neeltje. Zij bleef de

enigste dochter en heeft een roerig leven meegemaakt. Drie jaar geleden hebben kleinkinderen contact gezocht met De Timmerwerf en een aantal van hen is op bezoek geweest. Zij hebben veel verteld over hoe het hun oma en haar gezin was vergaan. Hieronder neem ik hun verhaal over.

In De Lier woonde het gezin van Adrianus Buitelaar (1879) en Margaretha Keijzer (1878). Zij waren in 1901 getrouwd en binnen tien jaar werd het negende kind al geboren! Moeder Margaretha is daarna gaan kwakkelen met haar gezondheid en heeft geen kinderen meer gekregen tot ze in 1917 overleed. Adrianus was inmiddels koopman geworden en bleef met jonge kinderen achter. Er moest snel een huishoudster in huis komen om de zorg voor het gezin op zich te nemen.

Hoe het contact was ontstaan is onbekend, maar de keus viel al snel op de jonge Magdalena Neeltje Bongaards (1898). Zij woonde nog thuis in het huisje achter de werkplaats. Haar vader Andries Bongaards was in 1910 overleden en haar moeder Neeltje Kool had een slechte gezondheid maar had wel hulp van een huishoudster. Magdalena Neeltje trok al vrij snel na het overlijden van zijn eerste vrouw bij Adrianus Buitelaar in. Zij was pas 19 jaar oud.

Wat we al eerder hadden gezien bij de jonge Neeltje Kool die als huishoudster bij de veel oudere vrijgezel Andries Bongaards ging werken, herhaalde zich. Het 'takenpakket' van een jonge meid als huishoudster werd in die tijd toch wel heel ruim opgevat, want Magdalena beviel in 1919 al van haar eerste kind. Het was gebruikelijk dat als een ongetrouwd meisje in verwachting raakte, er daarna snel een huwelijk gearrangeerd werd. Zo'n situatie kwamen we bij eerdere familie verhalen al vaker tegen. Maar in dit geval gebeurde dat niet. Adrianus wilde om onbekende reden niet trouwen. Na het eerste kind werden er in de jaren daarna nog drie kinderen geboren, maar Adrianus bleef weigeren om met Magdalena Neeltje te trouwen.

In het dorp werd dat als een schande gezien en zeer ongebruikelijk. Na de geboorte van elk volgend kind werd de druk op Adrianus opgevoerd om nu wel in het huwelijk te treden. Zelfs de burgemeester kwam er aan te pas, echter zonder resultaat. Op 6 augustus 1924 werd het vierde kind geboren, Waling Jacobus Buitelaar. Burgemeester Cramer was het nu echt zat en stond er op dat Adrianus op korte termijn zou trouwen. Hij dreigde met maatregelen, zoals het niet meer toelaten van de kinderen Buitelaar op de openbare lagere school. Dit dreigement zorgde ervoor dat Adrianus eindelijk eieren voor zijn geld koos en twee weken later alsnog in het huwelijk trad met Magdalena Neeltje. In de trouwakte werd een apart artikel opgenomen waarin zij beiden de vier kinderen, die ze samen hadden gekregen, formeel erkennen. Een vijfde kind overleed op jonge leeftijd.

De burgemeester had zijn zin gekregen.

Jan den Hoed